

LUTHEROVA DEKÁDA 2017

Téma: Večera Pánova

1. Čo je Večera Pánova

„Nato vzal chlieb, dobrorečil, lámal a dával im, hovoriac: Toto je moje telo, ktoré sa vydáva za vás; to čiňte na moju pamiatku. A podobne (vzal) po večeri kalich a hovoril: Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi, ktorá sa vylieva za vás.“ (L 22, 19 – 20)

Večeru Pánovu nazývame sviatosťou. Prečo? Uvažovali sme niekedy o význame tohto slova, jeho pôvode alebo nad tým, prečo Večeru Pánovu nazývame týmto zvláštnym slovom?

Podľa slovníka slovenského jazyka je sviatosť „*posvätný úkon, pomocou ktorého sa podľa učenia cirkvi veriacim dostáva osobitnej milosti*“. Sviatosť je teda úkon – niečo, čo cirkev koná. Cirkev však koná mnoho vecí: vykonáva služby Božie, zvestuje Božie slovo, požehnáva a podobne. Podľa definície však sviatosťou je úkon, ktorý je výnimočný, mimoriadne svätý a v ktorom sa človeku dostáva mimoriadna milosť – čosi viac ako len bežná zvesť slova či požehnanie. V našom jazyku má slovo sviatosť spoločný jazykový základ so slovom sviatok. Aj v tejto vonkajšej podobnosti môžeme cítiť výnimočnosť a sviatočnosť sviatosti.

Ak je však sviatosť mimoriadny, nadmieru dôležitý a sviatočný úkon, stojí pred nami otázka, ktoré úkony za takéto považovať a ktoré teda označiť slovom „sviatosť“. Rímskokatolícka cirkev za takéto mimoriadne sväté, sviatočné a sviatostné úkony považuje okrem krstu a Večere Pánovej aj birmovku, vstup do manželstva, vstup do kňazského stavu či utrpenie v ťažkej chorobe. Toto všetko sú podľa nej okamihy, ktoré si vyžadujú, aby človek v nich prijal čosi viac ako len bežnú zvesť Božieho slova či bežné požehnanie.

Naši reformátori sa však k danej otázke postavili inak. Oni nepovažovali za mimoriadne sväté tie úkony, ktoré by sami za také určili, ale tie, ktoré si vyslovene prial Pán Ježiš Kristus. Jeho vôľa bola pre nich svätá, a preto aj úkony, ktoré sám nariadil, sú podľa nich hodné mimoriadnej vážnosti, úcty a svätosti. Navyše, keďže sviatosť je úkon, v ktorom prijímame mimoriadnu Božiu milosť, pridali k požiadavke, aby bola sviatosť nariadená Pánom Ježišom, ešte ďalšie dve: aby Pán Ježiš v danom úkone zasľuboval mimoriadnu milosť a aby v ňom použil nejaký vonkajší prostriedok. Pri skúmaní Božieho slova týmto trom požiadavkám vyhoveli iba dva úkony:

- Krst, pretože ho sám Pán Ježiš nariaduje¹, sľubuje spásu tomu, kto bude pokrstený² a hovorí o vode ako prostriedku vykonania krstu³,
- Večera Pánova, pretože ju Pán Ježiš nariaduje⁴, zasľubuje v nej odpustenie hriechov⁵ a označuje chlieb a víno za prostriedky jeho poskytnutia⁶.

Konfirmácia, vstup do manželstva, vstup do kňazského stavu ani žiadne iné úkony nevyhoveli kritériám reformátorov, pretože nemajú oporu v Písme svätom a nespája sa s nimi žiadne mimoriadne zasľúbenie. Krst svätý a Večera Pánova sú jedinými sviatosťami v našej cirkvi.

¹ Mt 28, 19.

² Mk 16, 16.

³ J 3, 5.

⁴ L 22, 19.

⁵ Mt 26, 28.

⁶ Mt 26, 26. 28; Mk 14, 22. 24; L 22, 19 – 20.

Čím je pre nás Večera Pánova?

Večera Pánova je v našej mysli často spojená so spoveďou, a to tak silno, že ju vnímame len ako prostriedok na získanie odpustenia hriechov. Tým ona určite je, avšak získanie odpustenia hriechov nie je jediný dôvod, prečo k Večeri Pánovej pristupujeme a prečo ju cirkev prisluguje.

Pán Ježiš povedal: „... *to čiňte na moju pamiatku.*“ Ak teda cirkev prisluguje sviatosť Večere Pánovej, robí to na pamiatku Pána Ježiša Krista. Vždy, keď k tejto sviatosti pristupujeme, pripomína nám to nášho Spasiteľa, no nie iba ako človeka, nie iba ako nostalgickú spomienku na Jeho život, ako keď si spomenieme na našich zosnulých, ale pripomína nám to Jeho dielo, Jeho obeť, to, čo pre nás vykonal. Chlieb a víno ako telo a krv Pána Ježiša sú neustálym poukazom na Golgotu a Kristovo telo a krv, obetované za nás, preto aj Večera Pánova je sviatosťou, konanou na pamiatku práve tejto udalosti – Kristovej obete, ktorá bola prinesená za nás.

Večera Pánova je vzácnym miestom stretania sa s Pánom Ježišom Kristom. Ak vezmeme do úvahy, že kňaz na službách Božích koná a hovorí v mene Božom, potom aj Večeru Pánovu nám kňaz prisluguje v mene Božom, čo priamo znamená, že vo chvíli prisluhovania sviatosti je on sám na mieste Pána Ježiša Krista. Ak kľáčime s pokorou pred oltárom a kňazova ruka spočinie na našej hlave, našim duchovným zrakom môžeme vidieť ruku Pána Ježiša, ktorý sa nás dotýka. Naším duchovným sluchom môžeme počuť slová Pána Ježiša, ktorý ústami kňaza hovorí: „*Odpúšťajú sa vám, kajúcim, všetky vaše hriechy...*“ a svojimi duchovnými zmyslami môžeme vnímať, že to Kristova ruka nám podáva chlieb a kalich, aby sme ich prijali na odpustenie našich hriechov. Tak ako učeníci stolovali so svojím Majstrom, smieme aj my dnes s Ním stolovať, a to vo sviatosti Večere Pánovej.

Napokon, samozrejme, sa nám vo Večeri Pánovej dostáva odpustenia hriechov. Ak sme činili pokánie, ak sme s pokorou prišli, aby sme s naším Pánom zasadli k jednému stolu, potom aj nám Jeho láskavá ruka podáva chlieb a kalich, aby nám boli hriechy pre Jeho zásluhy odpustené. Pre tento cieľ vykročil On na cestu utrpenia, pre tento cieľ trpel a zomieral a je to práve Jeho krv, ktorá má moc obmyť z nás naše hriechy.

Niektorí kresťania hovoria, že ak sa denne modlíme „... *odpusť nám viny naše...*“, je zbytočné prichádzať k Večeri Pánovej. Veď Pán Boh nám aj na základe našej pokornej modlitby môže odpustiť. To určite áno. No predsa prosiť v modlitbe o odpustenie hriechov, a zároveň odmietnuť pozvanie k stolu si navzájom odporuje a nesvedčí o úprimnom pokání. Je to, ako keby nám naše dieťa zavolalo, že nás má rado a že chce zlepšiť svoje vzťahy k nám, no odmietlo by prísť nás navštíviť a spočinúť v našom objatí. Ak sa niekto úprimne modlí za odpustenie hriechov a do svojej modlitby vkladá túžbu po náprave vzťahu s Pánom Bohom, je pre neho prirodzené, že pri prvej príležitosti príde, aby sa so svojím Pánom stretol a stoloval s Ním. Aj keď Pán Ježiš už telesne nežije na tejto zemi, Večera Pánova nám vzácne práve túto možnosť ponúka.

Napokon ešte pre zaujímavosť spomeňme, že naša súčasná Agenda pozná aj prisluhovanie Večere Pánovej bez spovede – napríklad v období po Veľkej noci, keď by prijímanie Večere Pánovej bolo iba stolovaním so vzkrieseným Pánom, a tak vyjadrením čistej radosti. V praxi sa to však často nedeje – možno aj preto, že tradícia spájania prijímania Večere Pánovej so spoveďou je v našej cirkvi veľmi silná a zaiste aj teologicky správna. Veď stolovať s Pánom nie je ako sadnúť si na pivo s kamarátom, preto náležitá príprava v spovedi je na mieste.

2. Večera Pánova v Starej zmluve

„Toto nech vám je večným ustanovením: Desiaty deň siedmeho mesiaca budete sa kajať a nebudete konať nijakú prácu, a to ani domorodec ani cudzinec, ktorý sa zdržuje medzi vami. Lebo v tento deň sa vykoná za vás obrad zmierenia, aby vás očistil; čistí budete pred Hospodinom od všetkých svojich hriechov. Je to pre vás veľký deň sviatočného odpočinku, a vy sa musíte kajať; to je večné ustanovenie. Obrad zmierenia nech vykoná kňaz, ktorého pomazú a uvedú do úradu, aby konal kňazskú službu po svojom otcovi; nech si oblečie posvätné ľanové rúcho, a nech sprostredkuje zmierenie pre svätyňu, pre svätostánok a pre oltár. On vykoná obrad zmierenia i za kňazov aj za všetok ľud zhromaždenia. Toto vám bude večným ustanovením: nech sa koná raz do roka obrad zmierenia za Izraelcov, na zbavenie všetkých ich hriechov. Mojžiš urobil tak, ako mu prikázal Hospodin.“ (3M 16, 29 – 34)

Ak sa niekto pozastaví nad paradoxným nadpisom dnešnej témy a namietne, že v časoch Starej zmluvy predsa sviatosť Večere Pánovej neexistovala, má pravdu. Z pohľadu prísneho názvoslovnia je dnešný nadpis naozaj paradoxný a nesprávny. Avšak ak by sme chápanie Večere Pánovej obmedzili len na prostriedok odpustenia hriechov, potom náš nadpis obrazne vyjadruje otázku, ako získavali ľudia odpustenie hriechov v časoch pred Pánom Ježišom, v časoch, keď ešte nebola vyliata krv Spasiteľa a sviatosť Jeho večere neexistovala.

Najvyššou autoritou pre patriarchov, rabínov a celý Izrael bol Hospodin, ktorý sa ľudu dával poznať vo svojom zákone. Do zákona bola premietnutá Božia vôľa, Božia láska i Božia milosť. Farizeji učili, že zjavením zákona prejavil Hospodin svojmu ľudu lásku a milosrdenstvo, pretože mu umožnil robiť dobré skutky a získať spravodlivosť. Dosiahnutie spravodlivosti bolo celoživotným cieľom Izraelca. Na otázku, či je to možné a ako, farizeji odpovedali kladne. Človek podľa nich môže dosiahnuť spravodlivosť, a to tak, že plnením zákona získava zásluhu, na ktoré potom pred Božím súdom poukáže, aby si nimi získal odmenu. Podľa predstáv farizejov Boh na súde položí na jednu miskú váh zásluhy človeka a na druhú jeho viny. Ak sa ukáže, že zásluhy a viny sú v rovnováhe, Boh trochu pridá na stranu zásluh, aby sa váhy naklonili v prospech človeka. Získavanie zásluh bolo preto veľmi dôležité. Nie však iba plnením zákona, ale aj každým dobrovoľným skutkom získal človek zásluhu, preto Izraelec vždy uvítal možnosť urobiť dobrý skutok.

Ak teda človek plní zákon a koná aj ďalšie dobrovoľné skutky, získava zásluhu. Ak sa však proti zákonu prevíni, prestúpi ho a vykoná skutok, ktorý je v rozpore so zákonom, má vinu, ktorá si vyžaduje zmierenie. Toto bolo možné dosiahnuť prostredníctvom pôstu a obete. Na rozdiel od súčasnosti v dobách Starej zmluvy sa rozlišoval hriech jednotlivca a hriech národa. Preto aj úkony zmierenia mohli vykonávať jednotlivci, no ešte častejšie celý národ vo vyhlásené dni.

Pôst

Bol vonkajším prejavom uznania viny, ľutovania hriechov, pokánia, ktoré neznamena iba uvedomenie si hriechu, ale aj túžbu zmeniť sa, polepšiť, obrátiť. Človek, ktorý sa postil, sa zriekal jedla a pitia, a to minimálne na celý jeden deň. Pôst sám osebe je vyjadrením pokánia, ale podľa viery Židov aj nástrojom na vyhánanie démonov, liečbu chorôb či umocnenie svojich prosieb pred Hospodinom. Pôst bol spravidla spájaný aj so sebaponižovaním, ktoré

malo umocniť práve jeho kajúci význam. Vonkajšími prejavmi bolo neraz zahaľovanie sa do vrecoviny či natieranie sa popolom alebo sypanie popola na hlavu⁷.

Pôst bol však často vyhlasovaný aj ako povinný pre celý národ⁸. Vtedy to okrem iného bol aj deň prísneho pracovného odpočinku, čoho porušenie sa trestalo smrťou. Národ ako celok sa uchýľoval k pôstu vtedy, keď sa mal pripraviť na stretnutie s Bohom, chcel zmieriť Hospodina, odvrátiť od seba nešťastie či hlad alebo vyjadriť túžbu vrátiť sa k Bohu.

Obet'

Stará zmluva hovorí často o obeti, no nie každá obeť bola prinesená s cieľom dosiahnuť zmierenie. Prvé zmienky o obeti nachádzame už v 1M 4, 3, kde Kain a Ábel prinášajú obeť⁹. Rovnako tak neskôr Nóach, Abrahám, Jákob a pod.¹⁰ Tu však ide o obeť vd'aky, ktorú by sme mohli prirovnať k našim dnešným milodarom, ktoré prinášame vtedy, keď cítime vd'ačnosť za Božie požehnanie a chceme ju aj Pánu Bohu prejavíť. Rozdiel je často azda len v tom, že kým my prinášame neraz z nadbytku a tak, aby nám nechýbalo, Kain, Ábel a za ním aj všetci ostatní prinášali to najlepšie, čo mali, pretože len to mohli predložiť dokonalému a svätému Bohu.

Zatiaľ čo v starších dobách sa obeť prinášali hocikým a hocikde – najčastejšie otcovia rodín na oltároch či vrchoch (napr. Nóach, Abrahám, Jákob a pod.), neskôr patrilo toto právo výhradne kňazom v jeruzalemskom chráme. Kajúcnik musel teda vykonať púť do mesta Jeruzalem, tam odovzdať kňazom svoj obetný dar a vyznať pred nimi svoj hriech. Ak človek prinášal obeť za hriech krádeže, ktorej sa dopustil, musel okrem prinesenej obeť napraviť škody a zaplatiť pokutu vo výške 20 % škody.

V 3M 16 je predpísaná obeť zmierenia, ktorú mal pravidelne prinášať veľkňaz v chráme. Išlo o obrad, pri ktorom veľkňaz obetoval najprv jedného barana na zmierenie svojich vlastných hriechov a jeho krvou pokropil truhlu zmluvy v svätyni Najvyššieho, kam smel vstúpiť iba raz za rok. Potom spomedzi dvoch kozliat vyžreboval, ktoré bude prinesené ako obeť a ktoré vyhnané do púšte. Prvé obetoval a jeho krvou znova pokropil truhlu zmluvy. Napokon na druhé kozľa položením ruky naložil hriechy celého národa a vyhnal ho do púšte. Tento obrad patril k najväznejším a najdôležitejším sviatkom Izraela a je známy pod názvom Deň zmierenia – Jom kipur. Hoci v Písme je Hospodinom nariadené prinášať takúto obeť zmierenia raz za rok, kňazi v jeruzalemskom chráme ju prinášali aj častejšie.

Z povedaného vidíme, že v časoch Starej zmluvy bolo odpustenie hriechov a zmierenie s Pánom Bohom možné len cestou pokánia a obetí, ktoré človek či národ prinášali. Zvíera, výhradne bez akejkoľvek telesnej chyby, muselo zomrieť, aby jeho krvou kňaz postriekal truhlu zmluvy. Jedine táto obeť mohla zbaviť človeka i národ jeho viny, aby sa človek smel k Bohu vrátiť a začať s Ním nový život v dôvere a láske.

⁷ Iz 58, 5; Jon 3, 5.

⁸ 1Kr 21, 12; 2Kron 20, 3; Ezd 8, 21.

⁹ 1m 4, 3 – 4.

¹⁰ 1M 8, 20; 22, 13; 35, 14; 46, 1.

3. Večera Pánova v dobe Ježišovej

„V tých dňoch vystúpil Ján Krstiteľ, kázal na púšti Judskej a hovoril: Pokánie čiňte, lebo sa priblížilo kráľovstvo nebeské. Toto je totiž ten, o ktorom povedal prorok Izaiáš: Hlas volajúceho na púšti: Pripravujte Pánovi cestu, vyrovnávajte Mu chodníky. Tento Ján mal odev z ťavej srsti, okolo bedier kožený opasok a pokrmom boli mu kobyľky a poľný med. Vtedy vychádzal k nemu Jeruzalem a celé Judsko, aj celé okolie Jordánu, vyznávali svoje hriechy a dávali sa mu krstiť v rieke Jordáne.“ (Mt 3, 1 – 6)

Po minulej téme, v ktorej sme hľadali odpoveď na otázku, ako dosahovali odpustenie hriechov ľudia v časoch Starej zmluvy, si dnes kladieme podobnú otázku: Ako to bolo v časoch Pána Ježiša Krista? V časoch, keď už On prišiel alebo mal veľmi skoro prísť, no ešte nebola ustanovená sviatosť Jeho svätej Večere?

Náboženstvo v Izraeli sklzlo do veľkej formálnosti. Ľudia vykonávali všetky predpísané obrady, chodili do Jeruzalema svätiť sviatky, prinášali obete, no už to nerobili s úprimnou túžbou svätiť deň Hospodinovi či kajat' sa a zlepšiť svoj vzťah s Ním, ale robili to z povinnosti, pretože sa to má, pretože sa to očakáva, pretože je to tradícia. Mnohí proroci varovali pred takýmto prístupom k zbožnosti a tlmočili výčitku Hospodina. Spomeňme napríklad proroka Ámosa, ktorý hovorí:

„Nenávidím, zavrhumem vaše sviatky, neznášam vôňu vašich zhromaždení. Keď mi prinášate spaľované obete, vo vašich daroch nemám záľubu, na obete spoločenstva z vašich tučných zvierat sa nepozriem. Preč odo mňa s hlukom vašich piesní! Nechcem počuť hudbu tvojich hárf!“¹¹ Alebo Izaiáša, ktorý píše: „Načo mi množstvo vašich obetí? hovorí Hospodin. Sýty som zápalov z baranov i tuku z vykŕmených teliat, ani krv juncov, jahniat a kozlov nemám v oblúbe! Keď sa prichádzate ukazovať predom mnou, kto vás žiadal, aby ste šliapali moje nádvorcia? Neprinášajte viac márnou obeť, kadidlová obeť mi je ohavnosťou. Novmesiac, sviatočný deň odpočinku, zvolávanie zhromaždenia? Neznášam nepravosť ani slávnostné zhromaždenie. Vaše novmesiacie a sviatky z tej duše nenávidím; bremenom sa mi stali, ustal som znášať ich. Ak aj vystierate dlane, zastriem si oči pred vami. Ak sa aj mnoho modlite, ja vôbec nepočúvam. Vaše ruky sú plné krvnej viny. Umyte sa, očist' sa, odstráňte svoje zlé skutky pred mojich očí! Prestaňte zle robiť, učte sa dobre robiť, hľadajte právo, ujímajte sa utláčaného, prisudzujte právo sirotám, zastávajú sa vdov.“¹²

Z povedaného vidno, že Hospodin chce v prvom rade úprimné pokánie, očistenie srdca a zmenu človeka ako takého. Chce, aby bol človek poslušný, plnil Božiu vôľu, nechal sa Hospodinom viesť, prijímal od Neho štedré dary a potom Ho s vrúcnou láskou miloval a za všetko ďakoval. Obete, dary či pôst majú byť len vonkajším prejavom toho, čo sa deje v srdci. V Izraeli to však tak prestalo byť. Nemusíme sa cítiť lepší, u nás dnes je to často veľmi podobné, ba možno i horšie. Veď koľkí ľudia siahajú dnes po sviatostiach len z tradície? Koľkí prichádzajú ku Krstu svätému či Večeri Pánovej len zo zvyku, pričom v ich srdciach sa nedeje nič alebo len veľmi málo? Situácia u nás dnes je veľmi podobná tej v Izraeli a tak by možno aj nad nami dnes ústami nejakého proroka zaplakal či sa rozhneval Hospodin.

Práve do tejto situácie formálnej zbožnosti prichádza Ján Krstiteľ, ktorý káže na púšti a vyzýva ľudí k obráteniu. Žiada ich presne o to, o čo žiadal už dávno predtým Izaiáš i ďalší

¹¹ Am 5, 21 – 23.

¹² Iz 1, 11 – 17.

proroci. Žiada, aby ľudia naplnili svoje srdcia úprimnou vierou v Hospodina aby konali to, čo je Jemu milé, aby „*hľadali právo, ujímali sa utláčaného, prisudzovali právo sirotám...*“ a pod. Tejto zmene srdca malo predchádzať zbavenie sa starých vín a hriechov, ktoré mali byť z človeka zmyté rovnako, ako je zmývaná špina z tela po namáhavej ceste či práci. Ján Krstiteľ preto vyzýval ku krstu, ktorý mal byť práve takýmto obmytím od hriechov, avšak nemal ostať iba ním. Mal byť vonkajším znamením vnútornej premeny srdca – vonkajším znamením úprimného pokánia.

Neraz sa stretám s názorom, že deti netreba od malička viesť k viere, vraj nech sa rozhodnú sami, keď budú dospelé. Keď potom s takými ľuďmi diskutujem, často mi ako argument na podporu svojho presvedčenia povedia: Ved' aj Ježiš bol pokrstený až v dospelosti.“ To je však omyl. Pod krstom Jána Krstiteľa si nemôžeme predstavovať akt podobný nášmu krstu. Jánov krst nebol aktom prijatia človeka do spoločenstva. Židia boli Židmi pred krstom rovnako ako po ňom. Ich príslušnosť k národu sa nespečat'ovala Jánovým krstom, ale obriezku, ktorá sa vykonávala na ôsmy deň života chlapca, teda bez čakania na jeho slobodné rozhodnutie v dospelosti.

Jánov krst teda nie je analógiou k nášmu Krstu svätému, ale analógiou k našej Večeri Pánovej. Ján Krstiteľ krstil v rieke Jordán, kde sa mal človek ponoriť, a tak mali byť z neho zmyté všetky hriechy. Voda, ktorá za čias Jána Krstiteľa zmývala hriechy z ľudského tela, bola neskôr Pánom Ježišom nahradená za Jeho krv, pretože krv Božieho Syna očisťuje nás od každého hriechu.¹³ Rovnako ako k Večeri Pánovej môžeme na rozdiel od Krstu svätého pristupovať opakovane, bolo možné aj k Jánovi prísť opakovane a žiadať o krst.

Vo svetle tohto správneho pochopenia Jánovho krstu vidíme správne aj význam pokrstenia Pána Ježiša Krista. Jeho pokrstením nešlo o to, že by sa odvtedy stal Židom. Pán Ježiš sa svojou vôľou byť Jánom pokrstený zaradil medzi hriešnikov, čím dovŕšil svoje poníženie. Ved' On, svätý Boží Syn, opustil nebeskú slávu a stal sa človekom. Už to samo bolo ponížením. On však tu nežil ako mimoriadny človek – nadčlovek. Stal sa človekom, rovným s hriešnymi ľuďmi, čo práve jasne deklaroval, keď ako ostatní hriešnici prišiel a žiadal si krst od Jána. Práve pre svoju svätosť by ho vôbec nepotreboval a Ján to vedel¹⁴. Ježišova vôľa byť Jánom krstený by sa dala prirovnať k situácii, keby dnes prišiel na zem a spolu s nami chcel pristúpiť k sviatosti Večere Pánovej. Spolu s Jánom by sme sa mohli diviť, no či by sme aj spolu s ním vedeli a rozumeli, prečo to Ježiš robí? Skúsme sa zamyslieť a diskutovať nad tým, čo Pán Ježiš vyjadril vôľou byť tiež pokrstený, a čo skutočne Ján Krstiteľ od tých, čo sa chceli dať pokrstiť, žiadal.

¹³ 1J 1, 7.

¹⁴ Mt 3, 13n.

4. Baránok Boží

„Keď druhého dňa videl Ján Ježiša, ako prichádza k nemu, povedal: Ajhľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta.“ (J 1, 29)

Každý rok si na Zelený štvrtok pripomínáme ustanovenie Večere Pánovej – sviatosti, ktorá nám od onej pamätnej noci prináša spoločenstvo s Pánom Ježišom a odpustenie hriechov. Nahradila obeť zmierenia i Jánov krst. Nebola však ničím novým, s čím by Ježiš prišiel. Práve naopak, nadviazala na to, čo už bolo a stala sa vyvrcholením Božieho konania i prorockých predpovedí. Práve preto je táto udalosť jednou z najdôležitejších v Písme svätom.

Aby sme porozumeli tomu, čo sa v onen večer dialo v Jeruzaleme, musíme siahnúť do dávnej minulosti, do čias, keď Boží služobník Abrahám poslúchol Hospodina a vybral sa na vrch Mória, aby tam s bolesťou v srdci obetoval svojho syna Izáka¹⁵. Abrahámova poslušnosť zvíťazila nad otcovskou láskou, hoci to určite nebolo ľahké rozhodnutie a otca, ktorý celé roky čakal na zaslúbeného syna, to stálo mnoho síl. K požadovanej obeti však nakoniec nedošlo, pretože v poslednom okamihu Hospodin zastavil ruku Abraháma¹⁶ a namiesto Izáka tak zahynul baran, ktorého Abrahám zočil v húšti. Prvýkrát sa tak stretáme so zástupnou obeťou, s obeťou, keď bola vyliata krv za niekoho iného.

O niekoľko storočí neskôr sa odohrala veľmi podobná udalosť, avšak nezomrel jeden baránok, aby zachránil jedného chlapca, ale zomrel baránok, aby svojou krvou zachránil celú rodinu, alebo aj dve. Bolo to vtedy, keď sa izraelský národ chystal opustiť Egypt. Po deviatich ranách nadišla noc, keď mal Hospodin prejsť krajinou a pobiť všetko prvorodené¹⁷. Ten však, kto svoj dom označil krvou baránka, ostal ušetrený a v jeho dome nikto nezomrel¹⁸. Podľa Hospodinovho príkazu mali v každom dome zabiť jednoročného bezchybného baránka a jeho krvou potrieť obe veraje a vrch dverí. Mäso, upečené na ohni, mali zjesť, a to s nekvaseným chlebom a horkými bylinami. Nič z neho nemalo ostať do rána, a ak by niečo ostalo, mali to spáliť. Aby z baránka zostalo čo najmenej, mali sa domácnosti, kde by azda sami baránka nezjedli, spojiť so susedmi¹⁹. V noci prešiel Hospodin krajinou a v každom dome zomrelo všetko prvorodené, či to boli ľudia, alebo zvieratá. V domoch, ktoré boli označené krvou baránka, však nezomrel nikto. Krv baránka bola teda vyliata za celý dom a táto udalosť sa stala na príkaz Hospodinov²⁰. Stala sa základom pre tradíciu svätenia sviatku paschy (hebrejsky *pesah*), počas ktorého Židia každý rok zabíjali baránka, jedli ho s nekvaseným chlebom a horkými bylinami a pripomínali si udalosť vyjdenia z Egypta pevne daným rituálom paschovej večere.

Práve túto paschovú večeru jedol aj Pán Ježiš so svojimi učeníkmi, keď s nimi stoloval v predvečer svojej smrti. Nebola to teda len bežná večera, ale sviatok, ktorý mal pevne danú formu a obsahovo pripomínal veľký Boží skutok – záchranu Izraela z egyptského otroctva. Táto záchrana bola vtedy realizovaná prostredníctvom baránka, ktorý umrel, a jeho krv stala sa znakom tých, ktorí patrili Hospodinovi. Práve tí boli ušetrení smrti a odišli z ťažkého života v Egypte v ústrety novému, lepšiemu životu. Ten nebol hneď jednoduchý. Začínal sa putovaním na púšti, kde však Hospodin svoj národ neopustil a na vrchu Sinaj s ním skrze

¹⁵ 1M 22, 2.

¹⁶ 1M 22, 13.

¹⁷ 2M 12, 12.

¹⁸ 2M 12, 13.

¹⁹ 2M 12, 1n.

²⁰ 2M 12, 14n.

Mojžiša uzavrel zmluvu, podľa ktorej bude svoj ľud vždy viesť, chrániť a požehnávať a on Ho bude milovať, ctíť a zachovávať Mu vernosť.

Paschová večera, ktorú jedol Pán Ježiš so svojimi učeníkmi a pred ktorou opäť už tradične zomrel veľkonočný baránok, bola teda pre Židov, a teda aj učeníkov pripomienkou minulosti. Ježiš však zrazu obracia ich pohľad do budúcnosti. Už netreba len spomínať na odchod z otroctva Egypta do zaslúbenej krajiny, ale pripravovať sa na odchod z otroctva hriechu do nového, večného nebeského kráľovstva. Pán Ježiš učeníkom ukazuje, že čas ich otrockého života v tomto svete sa končí a budú zachránení. Tiež to nebude hneď jednoduché a na dosiahnutie cieľa bude treba ešte prejsť nejednou „púšťou“, ale záchrana sa už začala. Ježiš berie kalich vína a nazýva ho „*novou zmluvou*“. Tak ako v tej starej sinajskej zmluve sa Hospodin zaviazal viesť, chrániť a žehnať svoj ľud, zaväzuje sa Ježiš v tejto novej zmluve priviesť svojich verných do večného kráľovstva.

Táto záchrana sa však opäť musí udiť skrze baránka, ktorý zomrie za iných a jeho krv poslúži ako znamenie – a tým baránkom je sám Ježiš Kristus. Tak ako na počiatku zomrel baránok namiesto Izáka, tak ako potom neskôr zomrel baránok namiesto izraelskej rodiny, ide teraz zomrieť Ježiš Kristus ako Boží Baránok, aby nemuseli umrieť tí, ktorí sú v zajatí hriechu. Tak ako vtedy v Egypte bola krv baránka znamením tých, ktorí patrili Hospodinovi, stane sa i krv Baránka Božieho znamením Jeho verných. A tak ako vtedy smrť baránka priniesla život, aj teraz smrť Božieho Baránka prinesie večný život tým, ktorí sa k Nemu priznajú, nazvú sa Jeho menom a označia sa Jeho krvou.

Baránok, ktorý mal byť už vtedy v Egypte a potom vždy na sviatok paschy zabitý, musel byť mladý a bezchybný. Hospodinovi bolo treba priniesť to najlepšie, nie to, z čoho by aj tak nebol úžitok. Rovnako aj Baránok Boží musel byť dokonalý, bez chyby, bez hriechu. Takýmto „baránkom“ sa práve pre túto požiadavku nemohol stať žiaden človek. Jedine sám Boží Syn spĺňal túto podmienku a obetoval svoj život, aby nás Jeho krv obmyla od našich hriechov²¹. Baránok je symbolom poslušnosti. Už prorok Izaiáš písal o Božom Baránkovi ako o tom, ktorý ide na smrť krotký a pokorný, nereptá, nebúri sa, ale prijíma to, čo je na neho naložené²². Ježiš Kristus spĺňal všetky požiadavky nielen samotným faktom, že bol Boží Syn, a teda bez hriechu, ale aj tým, ako pristupoval k svojmu poslaniu. Vedel, že prišiel zachrániť svet, vedel, že sa má stať Božím Baránkom, a preto šiel pokorne a krotko, hoci by mohol požiť Otca, a ten by Mu poslal nebeské vojsko, ktoré by sa bilo za Neho²³.

To, čo sa začalo na vrchu Mórija, keď Abrahám obetoval baránka namiesto svojho syna, zavŕšilo sa na vrchu Golgota, kde zomrel Boží Baránok, aby zachránil všetkých ľudí. Ježišova krv, na ktorú sám Pán Ježiš poukázal pri svojej poslednej paschovej večeri, stala sa novou zmluvou. Táto večera ukončila jednu etapu dejín, keď sa ľud pozeral do minulosti a spomínal na slávne vyslobodenie z Egypta, a otvorila novú, keď sa Ježišovi verní pozerajú do budúcnosti, aby očakávali svoje zachránenie z moci hriechu. Večera Pánova sa tak stala naplnením starozmluvných proroctiev o záchrane, symbolom tejto záchrany, večnou upomienkou na obeť, ktorú priniesol Ježiš Kristus, ten, ktorého už Ján Krstiteľ označil za Baránka Božieho. Nie div, že je Večera Pánova aj pre nás dnes taká mimoriadna, vzácna, sviatostná. Je správne, ak za ňou vidíme zachraňujúce Božie konanie, začaté už pri Abrahámovi a dovŕšené na Golgote, ak za ňou vidíme nesmiernu Božiu lásku, obetavosť nášho Spasiteľa i Boží záujem o nás a ak k nej s o to väčšou úctou, vďakou i radosťou pristupujeme a prijímame ju.

²¹ 1J 1, 7.

²² Iz 53, 7.

²³ Mt 26, 53.

5. Večera Pánova v prvej cirkvi

„*Keď sa teda vy schádzate, to nie je požívať večeru Pánovu; lebo pri jedení každý si predloží svoju večeru, a potom jeden hladuje a druhý sa opíja. Nuž, či nemáte vlastných domov, kde by ste jedli a pili? Alebo či cirkev Božiu chcete znevážiť a zahanbiť tých, čo nič nemajú? Čo vám na to povedať? Pochváliť vás? Za to vás nechválím! Lebo ja som prijal do Pána, čo som vám aj odovzdal: Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb, a keď dobrorečil, lámal a riekol: Vezmite, jedzte, toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva; to čiňte na moju pamiatku! Podobne po večeri (vzal) aj kalich a riekol: Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi: to čiňte, kedykoľvek budete piť, na moju pamiatku! Lebo kedykoľvek by ste jedli tento chlieb a pili z kalicha, zvestujete smrť Pánovu, kým nepríde! Preto ktokoľvek by nehodne jedol chlieb alebo pil z kalicha Pánovho, prevíni sa proti telu a krvi Pánovej. Skúmaj sa teda, človeče, a tak jedz z chleba a pi z kalicha; lebo kto nehodne je a pije, odsúdenie si je a pije, lebo nerozoznáva telo **Pánovo**.*“ (1K 11, 20 – 29)

Po smrti, vzkriesení a nanebovstúpení Pána Ježiša Krista sa kresťanstvo veľmi rýchlo šírilo a vznikali cirkevné zbory v Jeruzaleme, ale aj iných častiach Rímskej ríše. Život prvých kresťanov sa však veľmi odlišoval od toho nášho. Dozvedáme sa o ňom z historických spisov (napríklad od Justína Mučeníka) alebo zo spisu, ktorý je známy pod názvom *Didaché – Poučenie* (jeho úplný názov však znie „Pánovo poučenie pre národy, ako ho tlmočili dvanásť apoštolov“). Práve tieto spisy rozprávajú o každodennom živote prvých kresťanských zborov.

Prví kresťania sa stretávali pravidelne v prvý deň nového týždňa a tento deň nazývali Pánov deň. Keďže v Izraeli sa nový týždeň začínal po sviatočnom sobotnom dni, bol týmto Pánovým dňom deň, ktorý my dnes nazývame nedeľou. V mnohých jazykoch si však názov tohto dňa zachoval základ z pôvodného kresťanského označenia Pánov deň. Napríklad v latinčine sa nedeľa nazýva *dominica* (*dominus* = Pán), v taliančine *domenica*, po španielsky *domingo* a pod.

Stretnutia kresťanov nemali ustálený poriadok, neboli formálne a strohé, ako je to často dnes. Podobali sa skôr voľnému spoločenstvu, kde sa ľudia rozprávajú, modlia, čítajú Písmo alebo spievajú. Na stretnutiach kresťanov bolo veľa času vyhradeného modlitbám, čítali sa i rôzne spisy, napríklad listy apoštolov, úryvky z evanjelií, ale aj pasáže zo Starej zmluvy. Nechýbal ani príhovor, ktorý by sme mohli pripodobniť dnešnej kázni, pričom jeho cieľom bolo nabádať k opakovaniu skutkov Ježiša Krista, a tým Jeho napodobňovaniu. Súčasťou stretnutia bol i vzájomný bozk pokoja a vyznávanie hriechov. Vyvrcholením bolo prijímanie Večere Pánovej. Keďže jej predchádzali ďakovné modlitby, dostala neskôr aj označenie *eucharistia*. Toto slovo pochádza z gréčtiny (*evcharistó* dodnes v Grécku znamená ďakujem) a možno ho preložiť ako vďakyvzdanie. Neskôr však bola často označovaná aj ako komúnia – od latinského slova *communio*, čo znamená spoločenstvo. Cirkev tvorí jedno spoločenstvo, ktoré pri eucharistii prijíma dary Pána, je teda zaužívané aj slovo prijímanie.

Večeru Pánovu v prvej cirkvi si však nesmieme predstavovať ako formálny obrad pred oltárom. Podobala sa skôr bežnému jedeniu pri stoloch, kde kresťania jedli chlieb na pamiatku Ježiša Krista, aby tak naplnili slová, ktoré vyriekol On pri svojej poslednej večeri: „*To čiňte na moju pamiatku.*“²⁴ Stolovanie v prvej cirkvi bolo natoľko podobné bežnému stolovaniu, že sa našli jednotlivci, ktorí ho za také aj naozaj pokladali. Toto sa stalo i v Korinte, preto apoštol do svojho listu napísal, že ak kresťania idú do zhromaždenia a jedia tam, nejedia

²⁴ L 22, 19.

obyčajný chlieb, aby sa nasýtili, ale prijímajú telo Pána Ježiša a ich jedenie má byť teda skôr pamiatkou. Kto je hladný, nech sa naje doma. Jedenie v spoločenstve je iné, je stolovaním s Pánom, preto sa naň treba aj pripraviť, čo sa deje práve v pokání, ktoré eucharistii predchádzalo. Kto nebol pokrstený a neprijal učenie Ježiša Krista, nebol vôbec pripustený k stolu.

Takéto stolovanie si, samozrejme, vyžadovalo aj viac času a energie na prípravu. Práve preto boli v cirkvi ustanovení diakoni²⁵, medzi nimi aj prvý známy mučeník Štefan, aby pomáhali pri stoloch a aby teda príprava stolov nebola povinnosťou apoštolov. Diakoni sa starali aj o to, aby sa chlieb zo stola dostal i k tým, ktorí z rozličných príčin nemohli prísť naozromáždenie. Aj takto cirkev deklarovala svoje spoločenstvo – *communio*. Bol to práve chlieb z eucharistie, ktorý bol vonkajším, viditeľným a hmatateľným symbolom Kristovej obete. Dodnes v cirkvi nazývame kázeň počutelným a sviatosťou viditeľným Božím slovom.

Až v 4. storočí sa postupne začal postoj kresťanov k eucharistii meniť. Začala rásť úcta k nej a zmenilo sa teda i jej prislúhovanie. Ako keby sa jednoduché stolovanie s Pánom zmenilo na prijímanie kráľa vrátane úctivého dvorného ceremoniálu. Už nešlo o spontánne spoločenstvo s Pánom pri jednom stole, ale čoraz viac o obrad, na ktorý sa kresťania len dívali z úctivej vzdialenosti, zatiaľ čo kňaz vykonával rôzne, postupne ustanovené úkony. Z vysokej úcty k eucharistii bolo jej prislúhovanie samotným veriacim v 5. storočí obmedzené len na tri sviatky v roku. Dokonca v roku 1215 cirkev stanovila, že sviatosť má byť prislúhovaná iba na Veľkú noc. Tak vidíme, že vzrastajúca úcta ku sviatosťou Večere Pánovej, ktorá sa na prvý pohľad zdá chvályhodná, priniesla i negatívne ovocie v podobe jej vytrhnutia z bežného života kresťanského spoločenstva.

Jedným z cieľov reformácie bolo aj prinavrátenie toho, čo bolo pôvodné, späť do života cirkvi. Reformátori odbúravalí priepastné rozdiely medzi veriacimi a kňazmi či jazykovú bariéru, ktorá vznikla, keď cirkev z úcty k Božiemu slovu čítala ho iba po latinsky. Práve reformácia v snahe oživiť pôvodný spôsob kresťanského života vytvorila z cirkevných zborov spoločenstvá, a nie dejiská obradov. No ani jej sa nepodarilo prinavrátiť Večeri Pánovej jej pôvodný spôsob vnímania a prislúhovania. Z extrémneho jedného razu na Veľkú noc bola síce dostupná častejšie, no už nie v podobe, akú mala kedysi, keď učeníci, naplňajúc slová Pána Ježiša Krista, dobrorečili svojmu Spasiteľovi a spomínali na Neho pri každom stolovaní.

²⁵ Sk 6, 1.

6. Večera Pánova v rímskokatolíckej cirkvi

„Potom vzal kalich, dobrorečil, dal im a riekol: Pite všetci z neho!“ (Mt 26, 27)

Určite ste sa už neraz stretli so slovom *omša* a s tým, ako niekto, idúc do kostola, vraví: Idem na omšu. Medzi bežnými ľuďmi je toto slovo často chápané ako synonymum pre služby Božie, preto človek, neznalý vecí, aj o službách Božích v evanjelickej či inej protestantskej cirkvi povie: Bude omša. Omša však neznamená služby Božie. V rímskokatolíckej cirkvi má slovo omša svoj presný význam i miesto. Zjednodušene by sa dalo povedať, že omša je vlastne sviatosť Večere Pánovej v rímskokatolíckej cirkvi (ďalej len RKC). Táto je v RKC prislúhovaná veľmi často, no predsa nie vždy. Povedať teda pri každej návšteve chrámu, že som bol na omši, je nesprávne. Na omšu ide kresťan len vtedy, ak je omša súčasťou bohoslužby. Každá omša je teda bohoslužbou, ale nie každá bohoslužba je omšou. Ak v rímskokatolíckom chráme nie je prislúhovaná sviatosť Večere Pánovej, nejde o omšu, ale iba o bohoslužbu. Keďže protestantské cirkvi vôbec omšu nemajú, je označenie evanjelických služieb Božích pojmom omša nielen nesprávne, ale už z podstaty vecí nelogické. Je to, ako keby sme auto nazvali bicyklom, hoci ním nie je.

Omša je, podobne ako v evanjelickej cirkvi, pripomienkou na smrť a vzkriesenie Pána Ježiša Krista, je však zároveň aj zopakovaním Jeho obete. V prvej časti omše (liturgii slova) sa číta Božie slovo a znejú modlitby, v druhej časti (eucharistii) sú na oltár prinesené obetné dary (chlieb a víno); tieto sú premenené na telo a krv Ježiša Krista a následne, v záverečnej časti, podávané veriacim. Ide teda vlastne o prislúhovanie Večere Pánovej s tým rozdielom, že je chápaná inak – ako zopakovanie Jeho obety, proti čomu protestoval Dr. Martin Luther, hovoriac, že Kristovu obet' si môžeme pripomínať, no nemusíme ju už opakovať, nakoľko bola posledná, najdokonalejšia a žiadna iná ju už nemôže ani doplniť, ani nahradiť, a teda žiadna iná nemá zmysel.

Keď začal Večeru Pánovu prislúhovať Martin Luther, robil to veľmi podobne, ako to bolo dovtedy zaužívané na omši. Tiež najprv znelo slovo Božie a modlitby, tiež boli na oltári chlieb a víno, tiež zneli slová ustanovenia, no bola vynechaná práve oná obetná časť. Kvôli tej veľkej podobnosti s omšou ju Luther nazval „nemeckou omšou“. Omša a nemecká omša sú teda dva rôzne spôsoby prijímania Večere Pánovej – v prvom prípade ako obety v RKC, v druhom prípade bez obety v protestantskej cirkvi. Keďže však samotný pojem omša poukazuje na onen obetný charakter, v protestantských kruhoch sa nepoužíva a zostalo iba označenie Večera Pánova.

Počas eucharistie sa odriekajú slová ustanovenia Pána Ježiša Krista. Čo sa vtedy vlastne deje? Podľa učenia RKC vtedy dochádza k premeneniu chleba a vína na telo a krv Pána Ježiša Krista. RKC vychádza z Aristotelovej filozofie, ktorá rozlišuje vnútornú podstatu (substanciu) a vonkajšiu formu (akcidens). Pri vyslovení slov ustanovenia sa síce zachová pôvodný tvar, vzhľad, vôňa a chuť chleba a vína, no ich vnútorná podstata (substancia) sa zmení (transformuje) na skutočné telo a skutočnú krv Ježiša Krista. Tento jav sa nazýva transsubstanciácia – prepodstatnenie. Z hľadiska moderných prírodných vied je čosi také nemožné, no na obranu RKC treba povedať, že toto učenie vzniklo a v cirkvi sa naplno uviedlo v roku 1215, keď ho do praxe zaviedol 4. lateránsky koncil a keď boli teórie antických filozofov smerodajné pri poznávaní sveta, nakoľko veda bola v Európe ešte len v počiatkoch. Spomínaný 4. lateránsky koncil, konaný v Lateránskom chráme v Ríme, okrem toho, že zaviedol učenie o transsubstanciácii, zaviedol do praxe aj ušnú spoveď, pri ktorej má kresťan pred kňazom menovať svoje hriechy.

Učenie o transsubstanciácii vedie k veľkej úcte pred chlebom a vínom. Podľa učenia RKC sa chlieb a víno pri omši stali skutočným telom a skutočnou krvou a nimi už aj navždy ostali. Preto s chlebom (hostiou), ktorý po omši zostal, treba narábať s najvyššou úctou. Cirkvev ho odkladá do tabernákula a katolík, ktorý prechádza okolo, má povinnosť pokľaknúť. Rovnako tak, ak kňaz vezme hostiu a počas procesie ju nesie v monštrancii, má katolík pokľaknúť, hoci aj na ulici, a prejaviť tak úctu Božiemu telu.

Úcta ku skutočnému Božiemu telu a k Božej krvi viedla už v 13. storočí k obave, že by sa azda svätá Kristova krv mohla vyliat' na zem, a tak sa znesvätiť. Preto 4. lateránsky koncil okrem samotnej transsubstanciácie zaviedol aj prisluhovanie sviatosti len pod jedným spôsobom – teda iba tela. Krv Kristovu smeli prijímať iba kňazi. Tento stav pretrvával až do 2. vatikánskeho koncilu, ktorý sa konal v rokoch 1962 – 1965. Koncil umožnil prisluhovať eucharistiu pod obojím aj laikom, avšak len vo výnimočných prípadoch, ako je vstup do mníšskeho stavu či vstup do manželstva, ak je sobáš spojený s omšou.

Cirkvev si bola vedomá toho, že nariadením neprisluhovať krv Kristovu laikom nerešpektuje slová Ježiša Krista: „*Pite z neho všetci.*“ Bolo treba cirkevné rozhodnutie nejako zdôvodniť, preto bolo vypracované tzv. učenie o konkomitácii. Toto učenie hovorí, že v každom živom tele je aj krv, teda krv Kristova je obsiahnutá už v Jeho tele, a tak ju netreba zvlášť prisluhovať, lebo prisluhovaním len tela dostáva sa veriacim aj krvi Kristovej.

Na záver ešte objasníme, aké je stanovisko RKC k otázke interkomúnie, teda prisluhovania sviatosti večere Pánovej nekatolíkom. RKC v zásade nedovoľuje, aby sa prijímania u nej zúčastnil nekatolík. Také čosi je možné len v dvoch prípadoch, a to je blízkosť smrti alebo extrémne podmienky (napr. koncentračný tábor). Rovnako tak sa katolíkovia neodporúča, aby prijímal Večeru Pánovu v protestantskom chráme, nakoľko táto nie je omšou. Prax našej evanjelickej cirkvi však umožňuje aj katolíkovia pristúpiť k Večeri Pánovej, ak ide o zvláštne situácie, napríklad konfirmácia dieťaťa, krížne manželstvo a pod. Je však na onom človeku, či o prijímanie Večere Pánovej má záujem.

Bolo by iste krásne, keby sa všetci kresťania, teda tí, čo sa nazývajú Kristovým menom a sú Jeho nasledovníkmi, mohli spolu stretnúť pri jednom stole so svojím Pánom. Momentálne to však nie je možné a práve interkomúnia – teda spoločné prijímanie sviatosti Večere Pánovej – je tým kľúčovým otáznikom, ktorý by z ekumenických vzťahov bolo treba odstrániť. Ved' kde inde si majú byť kresťania bližší, ak nie pri stole, kde s nimi stoluje Pán, v ktorého všetci veria a ktorého všetci vyznávajú?

7. Večera Pánova v evanjelickej cirkvi

„Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, nie je spoločenstvom krvi Kristovej? A chlieb, ktorý lámeme, či nie je spoločenstvom tela Kristovho? Keďže je jeden chlieb, jedno telo sme, čo aj mnohí, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (1K 10, 16 – 17)

Reformácia priniesla do života cirkvi mnoho zmien. Dr. Martin Luther nehľadel iba na správne vysvetľovanie Písma, ale aj na to, aby sa posolstvo evanjelia dostalo k ľuďom. Načo by bolo Písmo aj správne vysvetľované, ak by ho nik nepočul? Dovtedajšia prax latinských čítaní mala za následok, že ľudia iba pramálo počuli z Božieho slova. Lutherove návštevy v rôznych častiach krajiny preukázali, že ľudia nepoznajú ani základy kresťanskej vierouky. To všetko viedlo k tomu, aby Luther nielen spísal vierouku do stručnejších či obsiahlejších diel, ale aby urobil aj zmeny v liturgickom živote cirkvi. Začal sám tvoriť piesne v nemčine, pričom neraz zložil hudbu i napísal text, inokedy siahol po všeobecne známom nápeve a otextoval ho duchovným slovom. Podobu služieb Božích pretvoril tak, aby do nich boli zapojení aj laici, a teda netvorili iba obecenstvo, ale boli živou súčasťou spoločenstva. Za stredobod – na rozdiel od rímskokatolíckej cirkvi – neurčil omšu, ale kázeň Božieho slova.

Za zvláštnu zmienku stojí fakt, že Luther sa v roku 1521 pustil do prekladu Biblie. Preklad Novej zmluvy mu trval viac ako rok. Vyšla v septembri 1522 v náklade 5 000 kusov, a hoci bola veľmi drahá (mala hodnotu jedného koňa), za tri mesiace sa úplne vypredala. O 12 rokov neskôr vydal aj Starú zmluvu. Jeho preklad Biblie vyšiel už za jeho života 83-krát. Luther preložil Bibliu veľmi zrozumiteľne. Neprekladal ju doslova, ale tak, aby jej rozumeli učenci aj jednoduchí ľudia zo severu i z juhu, ktorí hovorili rôznymi nárečiami. Luther neraz aj celé dni hľadal to správne slovo, aby čo najlepšie preložil grécky text. Svojím prekladom vlastne vytvoril nový nemecký jazyk, ktorý zjednotil rôzne nárečia. Nemci si tento jeho skutok dodnes veľmi vážia.

Dr. Martin Luther zredukoval počet sviatostí zo siedmich (dodnes uznávaných v RKC) na dve – Krst svätý a Večera Pánova. Podľa neho iba tieto dve sviatosti mali oporu v Písme, lebo boli dané rozkazom samotného Pána Ježiša, zasľubovali duchovné dary a boli spojené s vonkajším znamením. Takto Luther definoval kritériá pre sviatosť. Večera Pánova bola pre neho veľmi dôležitá. Tvrdil, že má byť prisluhovaná čo najčastejšie, nielen výnimočne, ako to bolo dovtedy, pretože v nej sú veriacim ponúkané nesmierne vzácne dary milosti v podobe spoločenstva s Pánom Ježišom a odpustenia hriechov.

Luther nesúhlasil s omšovou praxou rímskokatolíckej cirkvi. Podľa neho nemá zmysel opakovať Kristovu obeť, pretože tá bola prinesená raz a navždy, má trvalú platnosť a žiadna iná ju nemôže ani nahradiť, ani doplniť, je teda zbytočná. Sám Večera Pánova prisluhoval spôsobom, veľmi podobným omši, avšak bez onej spornej obetnej časti. V duchu slov Pána Ježiša Krista „pite z neho všetci“²⁶ prisluhoval veriacim aj chlieb i víno. Keďže vo vonkajších rysoch mala Lutherova Večera Pánova veľa spoločného s omšou (najprv znelo Božie slovo, modlitby a konalo sa pokánie, potom zneli slová ustanovenia, posviacali sa chlieb a víno a prisluhovali sa veriacim), dostala jeho nová forma názov nemecká omša. Ten sa však v praxi neujal a Večera Pánova bola a dodnes je nazývaná práve týmto pojmom, prípadne názvom eucharistia – obeť vďaka, vďakovyzdanie, ďakovanie.

Čo sa pri Večeri Pánovej deje s chlebom a vínom? Zatiaľ čo rímskokatolícka cirkev učí, že tieto elementy sú počas odriekania slov ustanovenia Večere Pánovej priamo premenené na telo a krv Ježiša Krista (transsubstanciácia – prepodstatnenie), Luther učil, že chlieb a víno sú a ostávajú chlebom a vínom s tým, že v čase prisluhovania Večere Pánovej sa stávajú príbytkom pre Ježiša Krista, a tak i Jeho pravým telom a pravou krvou.

²⁶ Mt 26, 27.

Prof. Igor Kišš o tom píše takto: „Keď som bol študentom, mali sme v škole triedny šachový turnaj. Šachovnice sme si priniesli z domu. Jedna šachovnica, ktorú sme potrebovali použiť, nebola však kompletná. Chýbala jedna figúrka – vežička. Vtedy náš triedny profesor vzal z vrecka gombík, položil ho na šachovnicu a povedal: Tento gombík bude teraz vežičkou. Hrajte! My sme hrali. Po šachovnici chodil síce gombík, ale tento gombík v tejto chvíli nebol gombíkom, ale bol naplno vežičkou. Keď tento gombík išiel vyhodiť strelca, nikto nemohol protestovať, čo mi gombíkom vyhadzuješ strelca, pretože triedny profesor ustanovil, že tento gombík je teraz vežičkou. Tak je to aj vo Večeri Pánovej. Kristus ustanovil, že vo večeri Pánovej bude chlieb a víno Jeho skutočným a pravým telom a krvou, so všetkými dôsledkami toho, že prijímame telo a krv Kristovu (nemožno ho nehodne prijímať, dáva účasť na odpustení hriechov atď.). Vo chvíli prisluhovania elementy Večere Pánovej nemožno považovať za chlieb a víno, ale je to pravé telo a pravá krv Kristova dávaná nám pod spôsobom chleba a vína.“

Ako v závere zdôraznil prof. Kišš, chlieb a víno nie sú iba symbolom, ale sú pravým telom a pravou krvou Ježiša Krista. Kým podľa RKC sa tieto elementy úplne zmenia na telo a krv, a to vo svojej najhlbšej podstate, podľa Luthera je chlieb aj chlebom, aj telom, víno je zasa aj vínom, aj krvou Ježiša Krista. Práve preto je dôležitá oná formulácia „pod spôsobom“. Prijímať telo Ježiša Krista pod spôsobom chleba teda znamená čosi ako prijať skutočné telo Kristovo cez chlieb. Apoštol Pavel vo svojich listoch píše raz o tele a krvi, inokedy o chlebe a víne. To tiež podporuje Lutherovo stanovisko, že chlieb po posvätení neprestane byť chlebom a víno neprestane byť vínom, stanú sa iba nositeľmi – príbytkami tela a krvi Kristovej, sú teda oboma súčasne.

Ako je vlastne Pán Ježiš v chlebe a víne prítomný? Je to len Jeho duchovná prítomnosť? Luther učil, že Ježiš Kristus je v chlebe a víne prítomný nielen duchovne, ale aj telesne akousi „nebeskou látkou“, ktorú nazýval *materia coelestis*. Toto učenie však neskôr evanjelici opustili pri hľadaní kompromisu s reformovanou kresťanskou cirkvou, ktorá vôbec neuznáva Kristovu prítomnosť vo Večeri Pánovej. Dnes teda už nehovoríme o telesnej, ale iba o duchovnej prítomnosti Ježiša Krista vo Večeri Pánovej. Neznamená to však, že je Pán Ježiš s nami iba symbolicky. Oná duchovná prítomnosť neznamená iba naše myšlienky či spomienky, ale Jeho reálnu prítomnosť v chlebe a vo víne počas prijímania darov sviatosti.

Z tohto dôvodu v evanjelickej cirkvi nemáme zaužívanú takú mimoriadnu úctu k chlebu či vínu, ktoré zostali po prisluhovaní Večere Pánovej. Samozrejme, vždy sú predmetom určitej úcty, nakoľko slúžia vznešenému účelu, no slúžia mu iba určitý čas, preto pred nimi nekľakáme, ako sa to žiada od členov RKC.

Večera Pánova je v našej cirkvi tradične spojená so spovedňou. Evanjelická cirkev nemá povinnú ušnú spoveď, evanjelici teda nemusia svoje hriechy menovať do ucha kňaza. To však neznamená, že táto spoveď v našej cirkvi neexistuje. Sú ľudia, ktorí majú aktívnu túžbu zveriť sa, vyžalovať, povedať o svojich hriechoch. Každý kňaz evanjelickej cirkvi vyhovie takejto žiadosti, a ak teda človek chce, môže individuálne dobrovoľne absolvovať ušnú spoveď ešte pred prijímaním Večere Pánovej.

V zahraničí sa v ostatných rokoch objavuje prax prisluhovania Večere Pánovej bez spovede, napríklad ako radostné spoločenstvo so vzkrieseným Pánom. Takáto forma sa na Slovensku zatiaľ príliš neujala, pretože tradícia spovede pred Večerou Pánovou je jednak veľmi silná, a jednak slovenskí teológovia sa prikláňajú k názoru, že vyznať hriechy a očistiť sa pred takým dôležitým stretnutím, ako je stolovanie s Pánom Ježišom, je na mieste. Veď aj na samotných službách Božích vyznávame svoje hriechy v piesni či konfiteore skôr, ako sa naplno pohrúžime do počúvania Božieho slova. Prijímajme teda s vd'ačnosťou dary svätej Večere Pánovej, a to vždy s prípravou v pokání, aká takej významnej udalosti určite patrí.

8. Večera Pánova v reformovanej kresťanskej cirkvi

„*To čiňte na moju pamiatku.*“ (L 22, 19)

Dr. Martin Luther nebol jediný, kto vystúpil s kritickými názormi na učenie a praktiky cirkvi. Už od 12. storočia vznikali v cirkvi rôzne hnutia, ktoré sa, vidiac, ako sa cirkev postupne vzdáľuje od čistoty Ježišovho učenia, usilovali o jej návrat k nemu. Medzi ne môžeme počítať hnutie bogomilov, ktoré vzniklo v Bulharsku, skupinu katarov (známych aj ako albigenci), ktorí sa sformovali v Taliansku či skupinu lollardov z Anglicka. Môžeme spomenúť aj mená mužov, ktorí pozdvihli svoj hlas a kritizovali učenie cirkvi. V Anglicku to bol napríklad univerzitný profesor z Oxfordu John Wicklif, ktorý preložil Písmo do angličtiny, vystupoval proti mníšstvu i pápežovi, kritizoval omšu i ušnú spoveď a Večeru Pánovu prislúchoval pod obojím. Spomenúť môžeme aj lyonského kupca Petra Walda, ktorý celý svoj majetok dal na šírenie Biblie, talianskeho kazateľa Jeronyma Savonarolu alebo nám azda najznámejšieho hlásateľa pravdy – Jana Husa. Všetci vystúpili niekoľko desiatok až stoviek rokov pred Lutherom, preto ich nazývame predreformátormi a obdobie ich pôsobenia predreformáciou.

V Lutherovej dobe vystúpil vo Švajčiarsku Ulrich Zwingli (1484 – 1531). Bol to vzdelaný kňaz, ktorý spoznal bludy cirkvi aj poverčivosť ľudu a začal hlásať nové – čisté učenie Písma. Tak ako Luther, aj on kritizoval predávanie odpustkov, pápežstvo i mníšstvo. Keďže pôsobil ako farár v Zürichu, podarilo sa mu získať mesto pre reformáciu, takže i samotná mestská rada nariadila kázať čisté Božie slovo a prislúchovať Večeru Pánovu pod obojím. Zwingli považoval za nebiblické všetko, čo sa priamo nespomínalo v Biblii, preto z chrámov a liturgie odstránil nielen omšu, ale aj oltáre, kríže, obrazy a organy. Kláštory boli premenené na nemocnice a chudobince, mníšske rády boli rozpustené, katolíci a anabaptisti boli z mesta vyhnaní. Zwingli bol tak vo svojom postoji k obnove cirkvi ešte radikálnejší ako Luther. Reformácia sa vo Švajčiarsku rýchlo šírila, no južné oblasti ju neprijali a vystúpili proti severu so zbraňou v ruke. Zwingli ako vojenský farár sa na tejto vojne zúčastnil a padol v nej.

Ulrich Zwingli bol súčasníkom Dr. Martina Luthera a počas svojho života sa s ním aj stretol, a to v Marburgu v roku 1529. Zwingli a Luther sa zhodli prakticky vo všetkom – až na jednu vec: Večeru Pánovu. Zatiaľ čo Luther ju chápal ako reálne spoločenstvo so živým Kristom, dokonca učil Kristovu telesnú prítomnosť vo Večeri Pánovej, Zwingli chápal Večeru Pánovu len ako spomienkový akt. Podľa neho chlieb a víno Kristovo telo a krv iba pripodobňujú, preto ich Zwingli ani nikdy nenazýval telom a krvou Ježiša Krista. S takýmto chápaním nemohol Luther nijako súhlasiť a de facto kvôli tejto otázke ostali nemecká a švajčiarska reformácia ako dva samostatné reformačné prúdy, hoci ostatné články ich učenia by umožňovali zjednotiť sa. Luther však považoval otázku Večere Pánovej za natolko dôležitú a rozdiel medzi jeho a Zwingliho chápaním za natolko veľký, že nebol ochotný v tejto veci ustúpiť.

Najvýznamnejším Zwingliho pokračovateľom bol Ján Kalvín (1509– 1564). Už od svojich študentských čias horlil za reformáciu. Študoval v Paríži, no práve pre svoju reformačnú horlivosť musel z Paríža odísť. Prešiel do Ženevy, kde pôsobil Wiliam Farel. Spolu v reformačnom duchu zavádzali do praxe prísnu morálku. Kalvínova prísnosť spôsobila, že musel Ženevu opustiť, preto odišiel do Štrasburgu, odkiaľ ho však po štyroch rokoch povolali späť do Ženevy. Vrátil sa teda a v Ženeve pôsobil až do svojej smrti.

Kalvín bol v uplatňovaní požiadaviek Písma mimoriadne prísny. Nastoloval prísnu morálku a nebol tolerantný k iným myšlienkam. V Ženeve si získal mimoriadnu autoritu a stal sa

vodcom, ktorý viedol mesto až teokratickým spôsobom – nielen cirkevná, ale aj mestská správa sa riadila Božím slovom. Kalvín napísal pre mesto novú ústavu a sám prísne dozeral na poriadok. Vrcholom jeho netolerancie bolo, keď v roku 1553 dal upáliť španielskeho lekára Michala Serveta, ktorý neuznával učenie o Svätej Trojici.

Kalvín vo svojom učení kládol dôraz na tzv. predestináciu, teda predurčenie. Učil, že každý človek má dopredu určené, či bude spasený, alebo nie. V tomto sa veľmi odlišuje od učenia Dr. Martina Luthera, ktorý učí, že Boh všetkých ľudí predurčil k spáse²⁷. Naopak, v chápaní Večere Pánovej sa Kalvín oproti Zwinglimu posunul o kus ďalej smerom k Lutherovi. Na rozdiel od Zwingliho, ktorý v chlebe a víne nevidel telo a krv Ježiša Krista, Kalvín učil, že chlieb a víno sa stáva telom a krvou Ježiša Krista, avšak len pre veriacich. Neveriaci prijímajú vo sviatosti len chlieb a víno. Hoci je to už pokrok oproti Zwinglimu, predsa to stále nie je to, čo učil Martin Luther, ktorý hovoril, že chlieb je vždy telom a víno je vždy krvou Ježiša Krista. Podľa Luthera aj neveriaci prijímajú pri Večeri Pánovej telo a krv Ježiša Krista, neslúži im to však na spasenie, ale na odsúdenie. To je práve prípad „nehodného“ prijímania sviatosti, ktoré Kalvínovo učenie vôbec nepozná.

Kalvín sa s Lutherom nikdy nestretol. Stretol sa však s Filipom Melanchtonom, ktorého svojimi názormi ovplyvnil až do takej miery, že Melanchton bol ochotný priblížiť sa ku Kalvínovi. Medzi Lutherom a Melanchtonom tak v otázke Večere Pánovej nastal rozkol.

²⁷ 1Tes 5, 9.

9. Luther a Melanchton

„Spomínajte na svojich vodcov, ktorí vám zvestovali slovo Božie. Pozorujte, aký bol koniec ich správania, a napodobňujte ich vieru.“ (Žid 13, 7)

Keď sa povie Martin Luther, automaticky sa nám v mysli vybaví aj meno Filip Melanchton. Tieto dve mená máme spojené s reformáciou a týchto dvoch mužov si neraz predstavujeme ako spoločníkov, pracujúcich na jednom diele, či dokonca ako dvojicu, kde Melanchton Lutherovi „pomáha“ v jeho náročnej službe. Práve takýmito predstavami často hlboko podceňujeme osobnosť Filipa Melanchtona. Kto vlastne bol Melanchton?

Filip Melanchton (1497 – 1560) bol doktor filozofie. Nikdy sa nestal magistrom ani doktorom teológie, nebol kňazom, nikdy nekázal ani nevykonával služby Božie. To však neznamená, že nebol teologicky vzdelaný. V teológii dosiahol bakalársky titul, no nechcel byť ordinovaný, a tak ako laik zostal hlavne doktorom na univerzite. Prednášal na teologickej fakulte vo Wittenbergu, kde spoznal aj tamojšieho doktora teológie Martina Luthera. Melanchton mal svoje vlastné filozofické i teologické myslenie, jeho závery boli pokrokové, myslenie svieže a moderné, takže už ako dvadsaťročný zaujal aj takých velikánov svojej doby, ako bol Erazmus Rotterdamský, ktorý o ňom povedal: „Ja ho vysoko oceňujem a vkladám do neho veľké nádeje. Nech dá Kristus tomuto mladíkovi dlhý život. Ten raz zatieni aj mňa.“ Podobne Martin Luther v jednom zo svojich listov priateľovi napísal: „Tento človek je ako niekoľko Martinov Lutherov dokopy.“

Predstavovať si teda, že Filip Melanchton bol žiakom a pomocníkom Martina Luthera, je nesprávne. Rovnako je nesprávne vnímať Melanchtona ako Lutherovu kópiu či jeho tieň. Martin Luther a Filip Melanchton boli dve samostatné, mimoriadne významné osobnosti, ktoré sa Božím riadením stretli v jednom čase na jednom mieste – na Univerzite vo Wittenbergu. Keďže ich závery boli veľmi podobné, dokázali si byť v pohnutých reformačných časoch oporou. Obaja boli obrovskou autoritou v celom Nemecku a pre každého z nich bolo veľkým pozitívom, keď mohli podprieť svoje slová súhlasom toho druhého.

Historici pritom tvrdia, že títo dvaja muži v súkromí nepestovali intenzívne priateľstvo. Melanchton bol tichej, utiahnutej povahy a nevyhľadával spoločenský život. S Lutherom sa teda stýkali hlavne na cirkevnej a univerzitnej pôde, pri službách Božích a akademických dišputách. Ich vzťah bol – povedané dnešným moderným slovníkom – výsostne pracovný.

Bolo veľkým Božím riadením, že sa títo dvaja muži stretli vo Wittenbergu, pretože ich spoločné teologické uvažovanie ich zblížilo v diele reformácie, do ktorého priložili každý svoj diel práce. Ako ľudia boli obaja vybavení rôznymi darmi. Kým Luther bol často prchký a až príliš horlivý za svoju pravdu, Melanchton bol skôr miernejšej povahy, čo malo za následok, že s Lutherom nie vždy súhlasil, ako napríklad v jeho názore na pápeža. Melanchton dokonca chcel zachovať jednotu cirkvi a pri rokovaniach, ktoré sám viedol (napríklad v Šmalkaldách, kde Luther nemohol byť pre chorobu), presvedčil protestantské kniežatá, aby pôvodný Lutherov spis, známy pod názvom *Šmalkaldské články*, pre jeho priostrú kritiku pápeža zmiernili a hľadali dohovor s katolíckou protistranou.

Ďalší praktický rozdiel v danostiach týchto dvoch mužov spočíval v tom, že zatiaľ čo Filip Melanchton vedel krátko a výstižne formulovať svoje myšlienky, Martin Luther nevedel byť stručný. Písal mnoho spisov, kázní, výkladov, pojednaní, no nikdy systematicky nespísal všetky aspekty svojho učenia. Teológovia až neskôr z jeho diel postupne zostavovali ucelený

obraz Lutherovej teológie. Aj pri písaní stručného katechizmu sa Luther tak rozpísal, že ho musel na záver podstatne zostručniť a až túto výslednú podobu publikovať ako *Malý katechizmus*, zatiaľ čo pôvodné dielo vydal ako *Veľký katechizmus*. Preto keď v tých pohnutých rokoch bolo treba krátko a jasne sformulovať učenie protestantov, zhostil sa tejto úlohy Filip Melanchton. Bol to práve on, ktorý s výstižnosťou a stručnosťou sebe vlastnou napísal *Augsburské vyznanie*, ktoré potom 25. júna 1530 evanjelické kniežatá predložili v Augsburgu cisárovi.

Keďže Melanchton vo svojich myšlienkach nevychádzal z Luthera, nekopíroval ho, nebol jeho žiakom, ale mal vlastné teologické myslenie, zákonite sa objavili aj otázky, v ktorých mal iný názor ako Luther. Jednou z takých oblastí bola už načrtnutá otázka jednoty s katolíckou cirkvou. Zatiaľ čo Luther ostro kritizoval pápeža a nebol ochotný uznať ho za hlavu cirkvi, Melanchton hovoril, že za určitých okolností (ak by pápež vykonával iba ľudskú, teda organizačnú, a nie Božiu správu v cirkvi) bol by ho ochotný uznať za hlavu cirkvi. Podobne sa títo dvaja muži rozchádzali v otázke, či je kresťanovi dovolené povstať proti nespravodlivej vrchnosti. Zatiaľ čo Luther čosi také odmietal, Melanchton priznával, že za určitých okolností môže byť aj povstanie proti vrchnosti v súlade s Božím slovom. Pod Melanchtonovým vplyvom aj Luther nakoniec uznal, že ľud môže aj povstaním bojovať proti nespravodlivosti a nespravodlivej vrchnosti.

Významnou oblasťou, v ktorej sa Luther a Melanchton rozchádzali, bolo ich chápanie prítomnosti Ježiša Krista vo Večeri Pánovej. Filip Melanchton sa vo svojom chápaní približoval skôr k Jánovi Kalvínovi. Jeho túžbou bolo, aby sa nemecký protestantizmus na čele s Martinom Lutherom zlúčil so švajčiarskym, na čele ktorého stál Ján Kalvín. Keďže otázka Večere Pánovej bola tým najväčším kameňom úrazu, bolo pre Melanchtona jej vyriešenie kľúčové pre nájdenie spoločnej reči. Luther to však rázne odmietal. Ostro vystupoval proti Zwingliho chápaniu Večere Pánovej, už zmierlivejší bol voči Kalvínovi a Melanchtonovi, no nezmenil svoj názor, a tak nemecký a švajčiarsky protestantizmus zostali dvoma samostatnými prúdmi. (V mnohých krajinách došlo neskôr k ich zlúčeniu, a teda ku vzniku cirkví, ktoré neboli ani čisto luteránske, ani čisto kalvínske. Takto vznikli mnohé cirkvi v Nemecku i v Čechách.)

Filip Melanchton však zotrval na svojom pohľade, a to až do takej miery, že desať rokov po napísaní *Augsburského vyznania* a jeho predložení cisárovi urobil v ňom úpravu, ktorá chápanie Večere Pánovej priblížila viac ku Kalvínovmu chápaniu. Toto upravené Augsburské vyznanie vydal pod názvom *Variata*. Prísni luteráni ho však odmietli a v luteránskych cirkvách sa neujalo.

Na živote a diele týchto dvoch osobností reformácie – Martina Luthera a Filipa Melanchtona – môžeme vidieť, ako múdro Pán Boh riadi beh dejín. Možno by stačilo, aby jeden z nich žil o pár rokov skôr či neskôr, aby žil v inom meste alebo aby bol menej otvorený pre obnovu cirkvi. Je dielom Božím, že jednotlivé udalosti života týchto dvoch osobností zapadli do seba ako kúsky skladačky, aby spolu vytvorili majestátny a očarujúci obraz reformácie. Nielen ich dielo, ale aj obaja ako samostatné vedúce osobnosti wittenberského cirkevného i akademického života nech sú predmetom našej úcty – nadovšetko však náš láskavý a dobrotivý Pán Boh, ktorý skrze nich dal tomu fascinujúcemu obrazu vzniknúť a vyrásť do diela, ktoré poznačilo svet.

10. Večera Pánova v symbolických knihách

„Keďže je jeden chlieb, jedno telo sme, čo aj mnohí, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (1K 10, 17)

Otázka Večere Pánovej bola pre reformátorov veľmi dôležitá, preto je samozrejmé, že sa o nej hovorí v každej symbolickej knihe našej cirkvi. Výnimkou je len *Pojednanie o pápežovej moci a prvenstve*. Keďže problematiku rôznych chápaní Večere Pánovej sme si rozobrali na minulých biblických hodinách, ukončíme naše pojednanie o tejto sviatosti rovno čítaním zo symbolických kníh. Vedomosti, ktoré sme počas uplynulých hodín získali, nám pomôžu lepšie porozumieť slovám reformátorov, a tak objaviť v ich výpovediach to, čo sme tam doteraz možno nepostrehli.

Augsburské vyznanie hovorí o Večeri Pánovej v článku X veľmi stručne a výstižne:

„O večeri Pánovej učíme, že je v nej pod spôsobom chleba a vína skutočne prítomné a prisluguje a prijíma sa pravé telo a krv Kristova. Preto zavrhuje protivné učenie.“

Obrana Augsburského vyznania bližšie vysvetľuje: „Učíme, že pri večeri Pánovej opravdu a podstatne je prítomné telo a krv Kristova a s viditeľnými vecmi, chlebom a vínom, sa i opravdivo prisluguje tým, čo prijímajú sviatosť. Tento zmysel stále aj bránime, keď sme otázku dôkladne preskúmali a rozobrali. Ved' keď Pavel hovorí, že „chlieb je spoločenstvom tela Kristovho atď.“ (1Kor 10, 16), z toho nasleduje, že ak by telo Pánovo nebolo opravdu prítomné, chlieb by nebol spoločenstvom tela, ale len Kristovho Ducha. A zisťujeme, že nielen rímska cirkev učí o telesnej prítomnosti Kristovej, ale aj grécka, ktorá takto i predtým učila i teraz učí. Ved' o tom svedčí aj kánon omše, v ktorom sa kňaz výslovne modlí, aby chlieb, premeniac sa, stal sa Kristovým telom. A *Vulgár, spisovateľ*, ako sa nám vidí, nie hlúpy, jasne hovorí, že chlieb nie je len obrazom tela Kristovho, ale že sa opravdu mení v telo Kristovo. Dlhú úvahu má Cyril k 15. kapitole Jánovho evanjelia, v ktorej učí, že pri večeri Pánovej sa nám Kristus prisluguje telesne. Takto totiž hovorí: „Nezapierajme, že by sme neboli duchovne spojení s Kristom pravou vierou a úprimnou láskou. Ale zavrhuje, že by sme s Ním nemali nijaké spojenie podľa tela a tvrdíme, že to úplne protirečí Písmu sv. Ved' kto by pochyboval o tom, že Kristus je aj takto vínnym kmeňom a my pravými ratolesťami, ktoré z Neho berú život? Vypočuj Pavlove slová: „Keďže mnohí sme jedno telo v Kristu, čo aj mnohí, jedno sme v Kristu, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ (1Kor. 10, 17; Rim. 12, 5; Gal. 3, 28). A či si azda niekto myslí, že nepoznáme moc a pôsobenie mystického požehnanie? A keď je v nás, či nepôsobí aj telesne, že spoločenstvom Kristovho tela sám Kristus prebýva v nás? A krátko za tým: „Preto si načim dôkladne povšimnúť, že Kristus je v nás nielen duchovným spôsobom skrze lásku, ale aj spoločenstvom prirodzenosti atď.“ Toto sme nespomenuli preto, aby sme začali debatu o tejto veci, ved' *Cisárska Jasnosť* nezavrhuje tento článok; ale preto, aby všetci, ktorí budú toto čítať, sa dôkladne presvedčili, že bránime učenie prijaté celou cirkvou, totiž, že pri Večeri Pánovej telo a krv Kristova opravdivo a podstatne sú prítomné, a že sa opravdu prisluguje s viditeľnými elementami, s chlebom a vínom. A hovoríme o prítomnosti živého Krista; ved' vieme, že smrť už viac nepanuje nad Ním (Rim 6, 9).“

Veľmi zaujímavavo hovorí Martin Luther aj v Šmalkaldských článkoch (čl. VI):

„Učíme, že chlieb a víno vo Večeri Pánovej sú pravé telo a krv Kristova a že ich podávajú a prijímajú nielen zbožní, ale aj zlí kresťania. A že sa nemá prisluhovať len pod jedným spôsobom. Nepotrebujeme vysokú vedu, ktorá nás učí, že „pod jedným spôsobom je to isté, ako pod obojím“, ako nás poučujú sofisti a kostnický snem; lebo i keby priam bolo pravdou,

že pod jedným je to isté ako pod obojím, predsa však „pod jedným spôsobom“ nie je celé nariadenie a ustanovenie, ktoré ustanovil a nariadil Kristus. A najmä zavrhuje a zatracujeme v mene Božom všetkých, ktorí nielen sami neprijímajú „pod obojím“, ale to panovačne zakazujú, zatracujú a odsudzujú ako kacírstvo, a tak sa stavajú proti Kristovi a nad Neho, nad nášho Pána a Boha, atď.

Pri transsubstanciácii vôbec neuznávame chytrácku sofistiku, kde učia, že chlieb a víno tratia svoju prirodzenú podstatu a ostáva len podoba a farba chleba a nie pravý chlieb. S Písmom svätým sa zhoduje najlepšie, že chlieb tuje i zostáva, ako hovorí Pavel: chlieb, ktorý lámeme“ (1Kor 10, 16), tiež (1Kor 11, 28) „A tak jedz z chleba!“

Keď Dr. Martin Luther zostavoval katechizmus, zdôraznil v ňom päť najdôležitejších bodov kresťanského učenia. Večera Pánova sa dostala medzi ne ako dôležitá súčasť duchovného kresťanského života. Cestou Malého katechizmu sa malo učenie o nej rozšíriť do všetkých evanjelických domácností. Nože siahnime po Malom katechizme a prečítajme si otázky, ktoré nám ústami Martina Luthera kladie, a skúsme, či by sme ako kresťania – evanjelici vedeli na ne správne odpovedať:

- Čo je oltárna sviatosť?
- Kde je o nej napísané?
- Čo osoží jedenie a pitie pri tejto sviatosti?
- Ako môže telesné jedenie a pitie pôsobiť také veľké veci?
- Kto hodne prijíma túto sviatosť?

Odpovede si prečítajte v Malom alebo Veľkom katechizme.

Napokon spomeňme spis, ktorý vznikol až po Lutherovej smrti a jeho hlavným cieľom bolo vyriešiť otázky a problémy, ktoré vznikli v čase, keď už Luther nebol medzi živými a nemohol zaujať jednoznačné stanovisko. Tento spis je o hľadaní svornosti medzi nejednotnými teológmi, preto sa aj nazýva *Formula svornosti*. V článku VII sa venuje otázke Večere Pánovej. O aký problém konkrétne ide, si prečítajme z *Formuly svornosti*:

„Hlavný rozpor v tomto článku medzi naším učením a učením sakramentárov (nasledovníci Zwingliho): Či je prítomné pri svätej večeri pravé telo a krv nášho Pána Ježiša Krista skutočne a podstatne, či sa rozdeľuje s chlebom a vínom a či ho ústami prijímajú všetci tí, čo prijímajú túto sviatosť, už či hodní a či nehodní, zbožní alebo bezbožní, veriaci alebo neveriaci? Veriacim na potešenie a život, neveriacim na odsúdenie?“

Sakramentári hovoria: nie; my hovoríme: áno.“

Formula svornosti objasňuje túto otázku v zmysle evanjelického chápania Večere Pánovej tak, ako sme si ho predstavili na minulých biblických hodinách. (Ak máte záujem, prečítajte si slová *Formuly svornosti* priamo na biblickej hodine.)

Symbolické knihy nám prinášajú vzácne svedectvo o tom, ako Martin Luther a ostatní muži reformácie vnímali Večeru Pánovu. Keďže táto sviatosť je jedným z kľúčových okamihov duchovného života kresťana i cirkvi, jej správne pochopenie je veľmi dôležité. Martin Luther vychádzal z Písma svätého, preto i jeho vysvetľovanie môžeme takto prijímať a s radosťou v tejto sviatosti prijímať všetky tie dary, ktoré nám ona prináša. Nech nám je to na časnú radosť a večné spasenie.

Snáď aj náš exkurz v podobe týchto biblických hodín prispeje k tomu, že budeme darom svätej Večere Pánovej ešte viac rozumieť, s o to väčšou radosťou ich prijímať a o to väčšími za ne ďakovať.

Spracoval: Mgr. Štefan Kiss